

УДК 338.512

Василишин Т.– ст. гр. БМ-31

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

## ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ ВИТРАТ

Науковий керівник: Малюта Л. Я.

Отримання менеджером права самостійно приймати рішення означає нести повну відповідальність за його наслідки. Тому підрозділ, очолюваний керівником, який несе відповідальність за результати діяльності, дістав назву "центр відповідальності". Центр витрат — це центр відповідальності, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходи та інвестиції у активи такого центру. Їх поділяють на центри технологічних витрат і центри дискреційних витрат.

*Центр технологічних витрат* — це центр витрат, де встановлений оптимальний взаємозв'язок між витратами та результатами діяльності. Прикладами центрів технологічних витрат є підрозділи основного та допоміжного виробництва.

*Центр дискреційних витрат* — це центр витрат, де неможливо визначити оптимальний взаємозв'язок між витратами й результатами діяльності центру, тобто відсутній прямий зв'язок між витраченими ресурсами й отриманим результатом. Прикладом центрів дискреційних витрат є науково-дослідницькі та адміністративні підрозділи, частина підрозділів, що забезпечує збут.

Для оцінки діяльності центрів дискреційних витрат використовують результати виконання бюджетів цих центрів, а для оцінки діяльності центрів технологічних витрат — стандартні витрати (витрати, необхідні для виробництва певної продукції або послуг за нормальних умов діяльності). Стандарти відображають заплановані витрати на одиницю продукції, величина яких базується на нормах праці та інженерних розрахунках.

Виходячи з цього, можна виділити три види стандартів: базисні, теоретичні та поточні.

*Базисні стандарти* — довготермінові стандарти витрат, які встановлюються на термін від двох до п'яти років, щоб вивчити динаміку цін і продуктивність праці.

*Теоретичні стандарти* — стандарти витрат, які можуть бути досягнуті при ідеальних умовах діяльності.

*Поточні стандарти* — стандарти, що відображають витрати, необхідні для виготовлення продукції у звітному періоді за наявних умов діяльності. Їх встановлюють з урахуванням існуючої технології, організації виробництва, продуктивності праці, кваліфікації працівників, тарифних угод, динаміки цін. Застосування поточних стандартів витрат дає можливість заздалегідь визначати собівартість продукції для встановлення цін, скласти звіт про прибуток, оперативно виявляти й контролювати відхилення, оцінювати діяльність центрів відповідальності.

Отже, система калькулювання стандартних витрат — це система обліку, яка використовує стандартні витрати задля: контролю витрат, прийняття рішень щодо цін, оцінки виконання бюджетів, усвідомлення витрат, управління за відхиленнями.

Розробку стандартів витрат здійснюють підрозділи, які відповідають за ті чи інші статті витрат. Технологічний відділ визначає стандарти використання матеріалів, а відділ постачання — стандарти цін на матеріали, виробничий відділ — стандарти робочого часу за операціями, а відділ персоналу — тарифні ставки оплати праці відповідних категорій працівників. Проте основним завданням економіста є не тільки підрахування вже наявних витрат, але і знаходження всеможливих шляхів їх зниження.